

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Historiæ Augustæ Scriptores VI

Ælius Spartianus. Vulc. Gallicanus. Julius Capitolinus. Trebell. Pollio. Ælius
Lampridius. Flavius Vopiscus

Spartianus, Aelius

Lugduni Batavorum, 1671

Victoria, XXX.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-51232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-51232)

putavi. Victoriā mei similem credens, in consortium regni venire, si facultas locorum pateretur, optavi. Ducta est igitur per triumphum ea specie ut nihil pompabilius populo Rom. videretur. jam primum ornata gemmis ingentibus, ita ut ornamentorum onere laboraret. Fertur enim mulier fortissima sæpissime restituisse quum diceret se gemmarum onera ferre non posse. Vincti erant præterea pedes auro, manus etiam catenis aureis: ¹ nec collo aureum vinculum deerat, quod scurra Perficus præferabat. ² Huic ab Aureliano vivere concessum est. Ferturque vixisse cum liberis, matronæ jam more Romanæ, data sibi possessione in Tiburti, quæ hodieque Zenobia dicitur, non longe ab Adriani palatio, ³ atque ab eo loco cui nomen est Conche.

VICTORIA, XXX.

³¹ Non tam digna res erat ⁴ ut etiam ⁵ Victorina sive Victoria, in literas mitteretur, nisi Gallieni mo-

res

SALMASIUS.

¹ Nec collo vinculum aureum deerat, quod scurra Perficus præferabat.] Scurra Perficus heic est, domesticus Zenobia. hoc est stipator vel protector. nam & scurras dictos esse, & buccellarios ostendimus supra, qui & domestici dicebantur. Glossæ nomicæ: βυκελλάριοι λέγονται οἱ ὠρυμνόντες ἐρακῶνται. ἐν δὲ ἑ βυκελλῶν ὀνόματι, ὃ ἐστὶν ἄρτος, ἐκλήθησαν βυκελλάριοι, οἱ τὸ ἄρτον πρὸς ἐσθίοντες ἐπ' αὐτὸ τῆς τῶ ὠρυμνόντων αὐτῶν. at buccellarii, & scurræ idem. nempe adseculæ & stipatores, & corporis custodes domesticique. quæ omnia σκωάνυμα sunt, ut docuimus ad Alexandrum Severum. Isidorus in Glossis: scurra, buccellarius. adsecula, buccellarius, homo. ita enim distinguendum. nam homines etiam simpliciter vocabantur, ut nemini non est notum. nos igitur primi scurra-

rum nomen hac notione optimis auctoribus usurpatum ostendimus. Perficus igitur hic scurra, officium scurrarum apud Zenobiam sustinebat, quæ videtur stipatores vel custodes corporis Perfus habuisse, ut Romani imperatores ad custodiam corporis, Germanos adhibebant.

³ Atque ab eo loco cui nomen est Conche.] Cui nomen est Conca.

GRUTERUS.

² Huic ab Aureliano vivere concessum est.] Longe aliud præfert Palat. nempe: Huic ab Aureliano concessa est; sine illo vivere. quod esset, dono datam scurræ. sed id vix admiserint sequentia.

⁴ Cui nomen est Concha.] Ita Palat. hætenus tamen ut omiserit ad inspirationem. vulgati Conche.

SALMASIUS.

⁴ Ut etiam Victorina sive Victoria.] Non magnum sane discrimen inter victo-

victo-

res hoc facerent ut memoria dignæ etiam mulieres censerentur. Victoria enim ¹ ubi filium ac nepotem à militibus vidit occisos; ² Posthumium, deinde Lollianum, Marium etiam, quem principem milites nuncuparunt, interemptos, Tetricum (de quo superius dictum est) ad imperium hortata est, ut virile semper facinus auderet: insignita est præterea hoc titulo, ³ ut CASTRORUM se diceret MATREM. Cusi sunt ejus nummi ærei, aurei, & argentei, ⁴ quorum hodieque forma extat

Victoria Victorinæque nomen, ut tanta cum cura, tam multis locis, id debuerit insinuare Trebellius, quod nusquam omisit monere. sed omnibus illis locis, ut & in hoc quoque, Palatinus scriptum habet, *Virtuvia* sive *Victoria*: quod etiam alibi nominimus. & hanc solam esse veram diversitatem, pro comperto habemus.

GRVTERVS.

⁴ Ut etiam *Victorina* sive *Victoria*.] Rufus Palat. ut etiam *Virtuvia*, sive *Victoria*, quod & quarto redonandum auctori.

CASAVBONVS.

⁵ *Victorina* sive *Victoria*.] Ita sapissime Pollio foemina hujus nomen bifariam scribit. at in veteribus fere *Virtuvia* scriptum offendimus. in nummis, VICTORIA. *Victoria* est Νικῶ, *Victorina* Νικηστῶ. quæ nomina in Græcorum historiis invenies.

¹ Ubi filium ac nepotem.] Victorinos duos, de quibus ante est dictum.

³ Ut CASTRORVM se diceret MATREM.] Veteres nummi: VICTORIA. MATER. CASTRORVM. F. M. P. A.

⁴ Quorum hodieque forma extat.] Vel potius forma extant. sic accipe vocem forma, ut in Alexandri Severi vita.

GRVTERVS.

⁴ Quorum hodieque forma extat.] Sic & Pal. noster.

Tom. II.

SALMASIVS.

² *Postumium*, deinde *Lollianum*.] *Postumum*, deinde *Lollianum*.

⁴ Quorum hodieque forma extat apud Treviros.] Mallet Casaubonus: *quorum hodieque formæ extant*. ut formas pro ipsis nummis accipiamus, quo sensu accipi debent in Alexandro Lampridii, ubi formas quinarias & denarias pro nummis aureis dixit, quinariis & denariis, id est quinos & denos aureos valentibus. sic denarii formam dixit Dionysius Cato in distichis:

Dilige denari, sed parce dilige, formam.
Isidorus denariorum formas pro denariis dixit: nam & qui nummulariam discunt denariorum formis muretos pannos subijciunt. sic Græci τὸ χεῖρασμα appellant τὸ νόμισμα. unde & recentiores χαρτζιον pro numismate aureo usurpant. formam tamen heic accipiendum, quem Græci τύπον vocant, hoc est signaculum archetypum, quo nummi formantur. Glossæ: τύπον, τὸ χαρτζιον, mone-ta. vulgo τύπον legitur. Glossæ βασιλικῶν: μνήτη βασιλιῶν, ἢ τὸ ἀρχέτυπον σφραγιστήριον, μεθ' ὧν ὁ νόμισμαίων τύπον ἀρχαργίης. eadem: μνήτη τὸ τυπῆριον ἢ νομισμαίον. diceret igitur Trebellius suo tempore adhuc extitisse apud Treviros, hoc est in mone-ta Trevirica, formam, id est ἀρχέτυπον σφραγιστήριον aureorum & ar-gen-

Y

gen-

extat apud Treviros. quæ quidem non diutius vixit. Nam Tetrico imperante, ut plerique loquuntur, occisa; ut alii asserunt, fatali necessitate consumpta. ¹ Hæc sunt quæ de triginta tyrannis dicenda videbantur: quos ego in unum volumen idcirco contuli, ne si de singulis singula quæque narrarem, ² nascerentur indigna fastidia, & ea quæ ferre lector non posset. ³ Studiose in medio feminas posui ad ludibrium Gallieni,

genteorum nummorum, quos ibidem cudi iusserat Vitruvia. si quis formam hæc malit accipere de ipsis nummis, non repugnabo. distinguebam etiam aliquando: *cusi sunt ejus ærei argentei, aurei nummi, quorum hodieque forma extat, apud Treviros. id est, cusi sunt ejus nummi apud Treviros, quorum hodieque forma extat. moneta porro Triverica mentio est in veteri saxo.*

CASAUBONUS.

¹ Hæc sunt quæ de triginta tyrannis dicenda videbantur. Quæ deinceps ad libri finem usque habentur, adjecta sunt ab auctore post editionem primam. Quid illum moverit cur appendicem hanc libro suo adtexeret, ipse ostendit clare, & nos libri initio diximus. Cum igitur obtractatorum alii dicerent, Trebellium tyrannos pollicitum, tyrannas sive tyrannidas exhibuisse; alii negarent titulo promissum numerum implere eum potuisse, omnibus per hanc appendicem ivit auctor satisfactum.

SALMASIUS.

² Nascerentur indigna fastidia, & ea quæ lector ferre non posset. Nunc ad Claudium principem redeo. Hæc retinenda sunt illa verba, quæ in finem libri rejicienda judicavit summus vir Iuliacius Casaubonus auctore libro Regio: nunc ad Claudium principem redeo, de quo speciale mihi volumin, quamvis breve, merito vitæ illius videtur edendum. auditio fratre singulari viro, ita ut defa-

*milia tam sancta atque nobili saltem pauca referantur. quæ quidem verba omnes antiquæ editiones, & inter has omnium prima, quam curavit Bonus Accursius Pisanus, sed & optimus Palatinus hoc loco ponunt. nec erat causa, cur in finem libri transferretur. his enim verbis, ut videtur, concluderat auctor volumen triginta tyrannorum, & finem fecerat, transitorius ad Claudium principem. postea vero jam perfecto expletoque libello, auctarii vicem, addidit duorum tyrannorum vitas, & in his quæ sequuntur facti sui rationem reddit, & propositum quare mutaverit, exponit: cum prius destinasset, post Claudium & Aurelianum, duo tyrannos qui subditi sunt, addere. hanc igitur periodum in suam sedem reponimus, qua motam fuisse non reſtete, satis declarant hæc verba: *quis qui expletum jam librum acceperas, boni consulas, atque hos volumini tuo libens addas. nam si volumen jam expleverat, manifesto verba illa finem libri faciebant, & eum claudebant. quæ postea vero addidit, ea finito libro & jam perfecto sunt addita.**

CASAUBONUS.

³ Studiose in medio feminas posui ad ludibrium Gallieni. Videntur in prima editione alio loco recensita ab auctore fuisse Zenobia & Victoria, quæ hodie in omnibus libris agmen XXX. tyrannorum claudunt. retractæ autem sunt, nisi fallor, in ultimum hunc locum, posteaquam inventi Tre-

ni, quo nihil prodigiosius passa est respub. Rom. Duos etiam nunc tyrannos, quasi extra numerum (quod alieni essent temporis) additurus: unum qui fuit Maximini temporibus, alterum qui Claudii: ut tyrannorum triginta viri hoc volumine tenerentur. Quæso qui expletum jam librum acceperas, boni consulas, atque hos volumini tuo volens addas: quos ego quemadmodum Valentem superiorem huic volumini, sic post Claudium & Aurelianum his qui inter Tacitum & Diocletianum fuerunt, addere destinaveram. Sed errorem meum major historiæ diligentia tuæ eruditionis avertit. Habeo igitur gratiam quod titulum meum

Trebellius unde etiam sine illis XXX. tyrannorum numerum expleat. et si possunt hæc & aliter accipi. Porro in vulgatis editionibus quædam leguntur ante hæc verba, quæ cum inepte hic essent posita, in suum locum, hoc est finem libri, auctore regio codice à nobis sunt rejecta.

1 *His qui inter Tacitum & Diocletianum fuerunt, addere destinaveram.* Apparet ex istis, habuisse in animo Trebellium Pollionem alium librum de tyrannis edere: quem tamen non fuisse ab eo editum Vopiscus ostendit, qui hujus historiam ultra Quintillum Claudii fratrem non producit. Inter Tacitum autem & Diocletianum fuerunt non tyranni tantum, sed etiam imperatores quatuor, Probus & Carus, cum filiis Numeriano ac Carino.

2 *Sed errorem meum major historiæ diligentia tuæ eruditionis avertit.* An adverit? aut exit positum avertit, pro correxit, emendavit. locutio digna quæ lectoris animum advertat: major historiæ diligentia tuæ eruditionis, id est, major in cognoscenda historia diligentia tua qui es vir eruditissimus. Pro major, offendi in membranis exaratum memor: quod et si ferri potest, minus tamen probo.

4 *Habeo igitur gratiam, quod titulum*

meum prudentiæ tuæ benignitas implevit. Atqui erat propositum de iis agere qui principibus Valeriano & Gallieno tyrannidem occuparunt: quare isti duo nihil ad propositum. nam si præfinitum tempus erat excedendum, non XXX. neque XL. sed plures etiam, in paucorum annorum spatio, ut fuere tum tempora, poterant inveniri. quo igitur in hujus libri titulo ille numerus?

GRUTERUS.

3 *Major historiæ diligentia tuæ eruditionis avertit.* Pal. *meroe historiæ diligentia tuæ eruditionis avertit.*

SALMASIUS.

2 *Sed errorem meum major historiæ diligentia tuæ eruditionis avertit.* Nolim præstare sincerum hunc locum, nec certe possim. lectionem tantum proponam, quæ est in antiquis excusis & scriptis: *sed errorem meum meror historiæ diligentia tuæ eruditionis avertit.* ita Palatinus: nec mirat editio princeps, nisi quod meror legit cum diphthongo. aliquid fortasse aliquando inveniam: nunc nihil possum.

4 *Habeo igitur gratiam quod titulum meum prudentiæ tuæ benignitas implevit.* Prudentiam heic pro doctrina & scien-

meum prudentiæ tuæ benignitas implevit. ¹ Nemo in templo Pacis dicturus est me foeminas inter tyran-

NOS,

scientia posuit. sic apud Servium prudentes pro doctis, & prudentiores pro doctioribus. ad sextum: prudentiores, inquit, dicunt animas recedentes à corporibus sordidiores esse donec purgentur, quæ purgata incipiunt esse clariores. ad secundum Georgicōn: prudentioribus tamen aliud placet, qui dicunt sacra Iiberi patris ad purgationem animæ pertinere. & in undecimo: nam apud prudentes homines nullius momenti sunt ista. alibi apud eundem, prudentes discipline Erysica. sic prudentiam pro scientia posuit in Sexto: per Mercurium autem ob hoc fingitur esse revocatus, quod ipse est Deus prudentiæ, per quam Philosophi deprehenderunt *πυλίζενεσιον*, & *μετέμψυχουσι*. ira prudentiam hoc loco dixit Pollio, quam supra eruditionem dixerat.

³ Titulum meum implevit.] Igitur post auctarium duorum tyrannorum, quorum vitas illius amici suafu, huic volumini triginta tyrannorum addidit, Zenobia & Victoria numerum non faciunt. nam illis demptis, triginta in hoc volumine habentur Tyranni. Titus enim & Censorinus de novo additi integrum numerum efficiunt. delenda ergo numeri nota superscripta Zenobiæ Victoriaeque vitis, & Titi Censorinique superponenda. quod amici docti hominis, & in historia diligentis suafu fecisse se narrat Trebellius, ne causarentur homines, foeminas ab eo recenseri, qui pollicitus esset, vitam tyrannorum scribere, quasi tyrannas quasdam scilicet, & tyrannidas, ut joci causa garriebant homines otiosi.

CASAUBONUS.

¹ Nemo in templo Pacis d.] Erat in templo Pacis bibliotheca, cujus meminit A. Gellius: apparetque etiam ex Galeno ventitasse illuc viros doctos, ut fabulas literatas haberent.

² Me foeminas inter tyrannos cum risu

[*Et joco tyr.*] Trajectio hic commissa ab ipso ut videtur auctore. nam erat sic dicendum: *Nemo in t. P. dicturus est cum joco, me foeminas inter tyrannos, tyrannas videlicet, & tyrannides, ut ipse de me silent jactare, posuisse.* Sine causa vero ulla isti Trebellium reprehenderunt, riseruntque, quod tyrannos pollicitus, foeminas recensisset, quæ tyrannidis erant potitæ. in quo non magis ab illo fuerat peccatum, quam ab eo peccaretur, qui decem liberorum patrem se diceret, cum quinque filios filiasque totidem haberet. Sed & fugit eos ratio cum postularunt ut Zenobia & Victoria non tyranni dicerentur, verum tyrannæ aut tyrannides. melius Ovidii antiquus interpret in Ibin: *Tyrannus*, ait, est communis generis: nam Theodosii grammatici est regula, quod nomina professionem aut dignitatem significantia sunt communis generis: ut hic *Et hac dux*: hic *Et hac philosophus*. hæc ille, & similia his alii technici, ut Servius libro septimo de voce *tyrannus* nominatim idem alibi docet voces *auctor*, *senator*, *balneator*, *sullo*, & similes, generis utriusque esse. *foemina dux* leges in Taciti Agricola: *foemina iudex* apud Ambrosium libro De viduis: *mulier defensor* apud Ulpianum lege secunda Dig. De senatusconsulto Velleiano. *mulier persuasor* apud elegantissimum scriptorem Cassianum libro VIII. *γυνή συκοφάντης* legi apud Athanasium. ut apud Æschylum *τῆς ἀσφύτης*. *γυνή διδάσκαλος* apud Chrysostomum. virgo autem & *πυρρῆ* utroque genere usurpant disertissimi scriptores Græci & Latini. *Ereina* imperator, dixit incertus auctor perantiquus Annalium Francicorum, à Petro Pithæo editus. Sed fuere multi ex veteribus, qui hanc generis communionem non probarent: quo ex fonte multa nova nomina in utraque lingua manarunt. nam *auctrix* maluit

Tet-

nos, cum risu & joco tyrannas videlicet & tyrannides, ut ipsi de me solent jactare, posuisse. Habent integrum numerum ex arcanis historiae in meas literas datum. Titus enim & Censorinus, quorum unus, ut dixi, sub Maximino, alter sub Claudio fuit, ambo ab iisdem militibus, à quibus purpura velati fuerant, interempti sunt.

DE TITO.

Docet Dexippus, nec Herodianus tacet omnesque qui talia legenda posteris tradiderunt, Titum.

Tertullianus dicere, quam summum sequi poetam, apud quem ait Juno, *Auctor ego audendi.* — *cienta* dixit Sidonius Apollinaris. Eadem ratio est illorum, *Διγυγνισσα*, *Φυλάκισσα*, & id genus apud LXX. interpretes, aliosque scriptores Christianos. *μαργισσα* extant etiam apud Justinianum in Novella CLVI. quae omnia vocabula contra artis praecepta sunt novata. Quamobrem, ut ante diximus, sine causa arguti homines Trebellium Pollionem hoc nomine reprehenderunt. Similis est acutissimi Africi cavillatio: cum adversus improbissimos haereticos Valentinianos scribens, ait capite xxxiv. dicendum ipsis esse, *Hoc deum.* nam nomen *Dei* omni genere usurpati docent veteres.

GRUTERUS.

¹ *Tyrannas videlicet tyrannides.*] Pal. *vel tyrannides*, quod malim.

CASAVBONUS.

³ *Docet Dexippus, nec Herodianus tacet.*] Jam diximus ad Capitolini Maximinos, hodie legi aliter apud Herodianum. Lector, si volet, ad eum locum adeat. non enim repetemus, quae sunt ibi dicta.

SALMASIUS.

¹ *Tyrannas videlicet & tyrannides.*]

Nota tibi, *tyrannides*, pro tyrannis feminis. cum enim *τυραννις*, dominationem ipsam significet & impetium, heic pro femina imperante vel dominante ponitur. sic *τυραννιδα* pro uxore regis legi apud septuaginta in libro Esteris. quod etiam in optimis Glossis reperi. sed locus hodie corruptissimus circumfertur, quem heic emendatum proferemus. *θυλλιονες, αὐτοκρατορικη, τυραννισσες, & τυραννιδες.* ubi *τυραννιδες*, sunt feminae tyrannae, ut hoc loco.

² *Titus. Docet Dexippus nec Herodianus tacet.*] Mirum est Herodianum heic à Pollione vocari in Tito, qui Titum tamen nusquam nominat, sed Quartinum. Capitolinus in Maximinis *Ticum* appellat. ubi non dubitamus, quin sit reponendum *Titum.* *c* & *t* in veteribus crebro permutantur invicem. ut in hac ipsa vita *acrolitam*, pro *acrolitam*, perperam scriptum fuisse observamus. sed quid Herodiano faciemus, qui Quartinum quidem habet, de Tito vero tacet? an corruptum dicemus? non censeo. nam *Quartinus* inter nomina Romana. ut in veteri inscriptione, *M. VIPSANIO QUARTINO SUCCONDITARI.* putamus igitur hunc tyrannum, Titum Quartinum fuisse appellatum, quem Latini historici Titum de pra-